МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ПОДАТКОВИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Навчально-науковий інститут права
Кафедра міжнародного права

ЗАТВЕРДЖЕНО
Науково-методичною радою ДПУ
протокол від 21.09.2023 № 1

Голова НМР _____ Іван ШЕМЕЛИНЕЦЬ

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

«НАЦІОНАЛЬНА ТА МІЖНАРОДНА ПРАВОВІ СИСТЕМИ»

для підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня
(денної форми навчання)
галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
спеціальність 293 «Міжнародне право»
освітньо-наукова програма «Міжнародне право»
Статус дисципліни: обов'язкова

Ірпінь – 2023

Робоча програма навчальної дисципліни «Національна та міжнародна правові системи» складена на основі освітньо-наукової програми «Міжнародне право» третього (освітньо-наукового) рівня, галузь знань 29 «Міжнародні відносини», спеціальність 293 «Міжнародне право», затвердженої Вченою радою Державного податкового університету 29.09.2022 р., протокол № 3.

Укладач:

Чернецька Олена Василівна, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри міжнародного права

Гарант освітньо-наукової програми:

Тимченко Леонід Дмитрович, доктор юридичних наук, професор, професор кафедри міжнародного права

Робочу програму навчальної дисципліни розглянуто та схвалено кафедрою міжнародного права, протокол від «13» вересня 2023 р. № 2.

Завідувач кафедри _____ Олена ЧЕРНЕЦЬКА, доцент, к.ю.н.

Розглянуто і схвалено Вченою радою Навчально-наукового інституту права від «15» 09 2023 р., № 2

Голова вченої ради ННІ права _____ Василь ТОПЧІЙ, професор, д.ю.н.

Завідувач навчально-методичного відділу _____ Ірина КАЧУР, доцент, к. біол. н.

Реєстраційний № _____

ЗМІСТ

1. ПЕРЕДМОВА	4
2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	5
2.1. Компетентності і результати навчання вивчення дисципліни	5
2.2. Пререквізити та постреквізити	6
2.3. Структура навчальної дисципліни	7
2.4. Рейтинг-план	9
3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	11
4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ	20
5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ	22
6. ФОРМИ ТА ПИТАННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ	22
7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	25
8. ЛИСТ МОНІТОРИНГУ ТА ДОДАТКИ	27

1. ПЕРЕДМОВА

Анотація навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна «Національна та міжнародна правові системи» належить до обов'язкових освітніх компонентів професійної та наукової підготовки здобувачів вищої освіти третього (освітньо-наукового) рівня за освітньо-науковою програмою «Міжнародне право». Дисципліна спрямована на поглиблене дослідження системної природи права, закономірностей взаємодії міжнародної та національних правових систем, механізмів імплементації міжнародно-правових норм у внутрішньодержавний правопорядок та впливу національної правотворчої і правозастосовної практики на розвиток міжнародного права.

Метою навчальної дисципліни є формування у здобувачів ступеня доктора філософії системного наукового розуміння природи, структури, функціонування та трансформації національних і міжнародної правових систем, розвиток здатності критично оцінювати доктринальні моделі їх співвідношення, аналізувати механізми імплементації міжнародного права, виявляти колізії між нормативними порядками та формулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо розвитку національної правової системи відповідно до міжнародних і європейських стандартів.

Завдання навчальної дисципліни:

– поглибити знання щодо поняття, структури, функцій та закономірностей розвитку правових систем;

– дослідити типологію сучасних національних правових систем та тенденції їх конвергенції;

– проаналізувати особливості міжнародної правової системи і сучасного міжнародного правопорядку;

– розкрити моністичні, дуалістичні та плюралістичні концепції співвідношення міжнародного і національного права;

– дослідити механізми імплементації міжнародно-правових норм та місце міжнародних договорів і міжнародної судової практики у внутрішньодержавному праві;

– проаналізувати судовий діалог, конституційний плюралізм, фрагментацію міжнародного права, європеїзацію та глобалізацію правових систем.

Методи навчання: проблемно-орієнтований, дослідницький, системний, формально-юридичний, порівняльно-правовий, доктринальний, історико-правовий, герменевтичний та міждисциплінарний методи; case-study міжнародної і національної судової практики; аналіз міжнародних договорів, конституційних положень та актів міжнародних організацій; моделювання правових колізій і підготовка аналітичних матеріалів.

Форми організації занять: проблемні лекції, наукові семінари, семінари-дискусії, колоквіуми, case-study, аналіз міжнародної та національної судової практики, презентації результатів міні-досліджень, індивідуально-консультаційна та самостійна дослідницька робота, використання інформаційних технологій і системи Moodle.

Форми та засоби діагностики результатів навчання. Поточний контроль здійснюється у формі усного опитування, тестування, участі у наукових дискусіях, аналізу правових ситуацій, виконання індивідуально-консультаційних, аналітичних і модульних завдань та презентації результатів дослідження.

Підсумковий контроль – екзамен. Поточний та підсумковий контроль здійснюються відповідно до робочої програми навчальної дисципліни, у тому числі з використанням засобів дистанційного навчання в системі Moodle.

2. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Національна та міжнародна правові системи»

Найменування показників	Рівень вищої освіти, галузь знань, спеціальність / освітня програма	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 3	Рівень вищої освіти: третій (освітньо-науковий)	Обов'язкова
Модулів – 2	Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»	Рік підготовки: 2-й
Змістових модулів – 2	Спеціальність: 293 «Міжнародне право»	Семестр: 3-й
Загальна кількість годин – 90	Освітньо-наукова програма «Міжнародне право»	Лекції: 16 год.
		Семінарські: 14 год.
		Лабораторні: 0 год.
		Самостійна робота: 58 год.
		Індивідуально-консультаційна робота: 2 год.
		Форма семестрового контролю: екзамен

2.1. КОМПЕТЕНТНОСТІ І РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

Компетентності	Результати навчання
ЗК 2. Вміння виявляти, ставити і вирішувати проблеми та продукувати нові ідеї. ЗК 3. Здатність до пошуку, обробки та аналізу інформації з різних джерел (доктринальні джерела, нормативна база, судова практика). ЗК 4. Здатність застосовувати методології та методики дослідницької роботи для створення нових системоутворюючих знань. ЗК 7. Здатність вільно користуватися державною та іноземною мовою як засобом наукового спілкування у професійній діяльності та науково-дослідній роботі. ЗК 8. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність з урахуванням сучасного стану науки міжнародного права, уміння використовувати новітні педагогічні методи та прийоми. ЗК 9. Здатність вільно спілкуватися зі спеціальною та загальною аудиторіями, впроваджувати в теорію та практику наукової діяльності інноваційність, організаційну та	ПРН 2. Демонструвати системний науковий світогляд, знання й розуміння сучасної системи міжнародного права. ПРН 8. Правильно інтерпретувати нові факти, що з'являються у галузі міжнародного права і правозастосовної практики. ПРН 11. Здійснювати доктринальне тлумачення актів міжнародного публічного права. ПРН 14. Самостійно визначати тенденції розвитку міжнародного та європейського права в умовах інтеграції та глобалізації. ПРН 15. Встановлювати загальні закономірності і тенденції розвитку правових явищ, визначати проблеми нормотворення та правозастосування, надавати науково обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення

Компетентності	Результати навчання
змістовну самостійність, академічну та професійну доброчесність, а також усно та письмово обґрунтовувати понятійний апарат, юридичну техніку та наукові ідеї у сфері міжнародного права, володіти засобами вербальної та невербальної ділової комунікації. ЗК 11. Здатність працювати в міжнародному контексті, вміння аналізувати міжнародне законодавство та адаптувати його у вітчизняне. ЗК 12. Здатність кваліфіковано відобразити результати наукових досліджень у наукових статтях та тезах, опублікованих як у фахових вітчизняних виданнях, так і у виданнях, які входять до міжнародних наукометричних баз. ФК 1. Здатність здійснювати доктринальне тлумачення міжнародного публічного права; поглиблене розуміння міжнародно-правового регулювання. ФК 2. Знання принципів сучасного міжнародного права та їх забезпечення на універсальному, регіональному та національному рівнях. ФК 4. Здатність здійснювати аналіз, узагальнення та оцінку правових позицій Європейського суду з прав людини та інших міжнародних судових установ та інституцій. ФК 5. Здатність адаптувати міжнародно-правовий досвід до потреб національної правової системи в умовах євроінтеграційних процесів та міжнародної безпеки. ФК 6. Вміння застосовувати основні складові верховенства права та загальні принципи міжнародного та європейського права в науковому дослідженні. ФК 9. Здатність самостійно готувати проєкти актів правозастосування, враховуючи вимоги щодо їх законності, обґрунтованості та вмотивованості. ФК 10. Здатність здійснювати діяльність з імплементації міжнародно-правових норм у національну правову систему. ФК 11. Здатність кваліфіковано застосовувати міжнародно-правові акти у різних сферах юридичної діяльності. ФК 12. Здатність вільно володіти сучасною юридичною термінологією та юридичною технікою у сфері міжнародного і європейського права.	національної правової системи відповідно до міжнародних стандартів та норм ПРН 16. Узагальнювати та аналізувати проблемні питання сучасного міжнародно-правового регулювання міжнародних правовідносин, пропонувати перспективні шляхи їх вирішення. ПРН 19. Здійснювати діяльність з впровадження результатів науково-дослідних розробок у систему національного законодавства та практику нормотворчих і правозастосовних органів.

2.2. ПРЕРЕКВІЗИТИ ТА ПОСТРЕКВІЗИТИ

Пререквізитами вивчення навчальної дисципліни відповідно до логіки освітньо-наукової програми є «Філософія правничої науки», «Методологія, організація та технологія проведення науково-правових досліджень в галузі міжнародного права» та «Актуальні проблеми міжнародного публічного права». Вони формують методологічну та міжнародно-правову основу для системного аналізу взаємодії різних правопорядків.

Постреквізитами та освітніми компонентами, у яких розвиваються результати навчання, є «Міжнародне співробітництво держав (наукові семінари)», «Міжнародно-правове забезпечення зовнішньоекономічної функції держави (наукові семінари)», а також наукова складова освітньо-наукової програми і підготовка дисертаційного дослідження.

2.3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Національна та міжнародна правові системи»

Денна форма навчання

Назви тем та змістових модулів	Всього	Лекції	Семінарські заняття	Самостійна робота	Індивідуально-консультацій на робота
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ І. Національна та міжнародна правові системи: сучасні доктрини					
ТЕМА 1. Правова система: поняття, структура та сучасні концепції	10	1	1	8	0
ТЕМА 2. Національні правові системи у сучасному міжнародному правопорядку	10	1	1	8	0
ТЕМА 3. Міжнародна правова система та сучасний міжнародний правопорядок	12	2	2	8	0
ТЕМА 4. Співвідношення міжнародного та національного права: сучасні доктрини	12	2	2	8	0
Всього за змістовим модулем І	**44**	**6**	**6**	**32**	**0**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. Механізми взаємодії національних та міжнародної правової системи					
ТЕМА 5. Імплементація норм міжнародного права в національні правові системи	9	2	2	5	0
ТЕМА 6. Міжнародні договори та їх місце в національних правових системах	9	2	2	5	0
ТЕМА 7. Судова практика як механізм взаємодії міжнародної та національних правових систем	8	2	1	5	0
ТЕМА 8. Європейська правова інтеграція та взаємодія національного, міжнародного і права ЄС	8	2	1	5	0
ТЕМА 9. Трансформація правових систем в умовах глобалізації, цифровізації та сучасних криз	12	2	2	6	2
Всього за змістовим модулем ІІ	**46**	**10**	**8**	**26**	**2**
УСЬОГО ГОДИН	**90**	**16**	**14**	**58**	**2**

2.4. РЕЙТИНГ-ПЛАН

Денна форма навчання

Години	Тема	Форма заняття та діяльності	Результати навчання	Максимальна кількість балів
1	Тема 1. Правова система: поняття, структура та сучасні концепції	Лекція	ПРН 2, 8, 14, 15, 16	0
1	Тема 1	Семінар	ПРН 2, 8, 14, 15, 16	2
8	Тема 1	Самостійна робота	ПРН 2, 8, 14, 15, 16	0
1	Тема 2. Національні правові системи у сучасному міжнародному правопорядку	Лекція	ПРН 2, 8, 14, 15, 16, 19	0
1	Тема 2	Семінар	ПРН 2, 8, 14, 15, 16, 19	2
8	Тема 2	Самостійна робота	ПРН 2, 8, 14, 15, 16, 19	0
2	Тема 3. Міжнародна правова система та сучасний міжнародний правопорядок	Лекція	ПРН 2, 8, 11, 14, 16	0
2	Тема 3	Семінар	ПРН 2, 8, 11, 14, 16	4
8	Тема 3	Самостійна робота	ПРН 2, 8, 11, 14, 16	0
2	Тема 4. Співвідношення міжнародного та національного права: сучасні доктрини	Лекція	ПРН 2, 8, 11, 14, 15, 16	0
2	Тема 4	Семінар	ПРН 2, 8, 11, 14, 15, 16	4
8	Тема 4	Самостійна робота	ПРН 2, 8, 11, 14, 15, 16	0
	Теми 1–4	Проміжний модульний контроль	ПРН 2, 8, 11, 14, 15, 16, 19	5
44	**Усього за змістовим модулем I**			**17**
2	Тема 5. Імплементація норм міжнародного права в національні правові системи	Лекція	ПРН 8, 11, 15, 16, 19	0
2	Тема 5	Семінар	ПРН 8, 11, 15, 16, 19	4
5	Тема 5	Самостійна робота	ПРН 8, 11, 15, 16, 19	0

Години	Тема	Форма заняття та діяльності	Результати навчання	Максимальна кількість балів
2	Тема 6. Міжнародні договори та їх місце в національних правових системах	Лекція	ПРН 8, 11, 14, 15, 16, 19	0
2	Тема 6	Семінар	ПРН 8, 11, 14, 15, 16, 19	4
5	Тема 6	Самостійна робота	ПРН 8, 11, 14, 15, 16, 19	0
2	Тема 7. Судова практика як механізм взаємодії міжнародної та національних правових систем	Лекція	ПРН 8, 11, 14, 15, 16, 19	0
1	Тема 7	Семінар	ПРН 8, 11, 14, 15, 16, 19	2
5	Тема 7	Самостійна робота	ПРН 8, 11, 14, 15, 16, 19	0
2	Тема 8. Європейська правова інтеграція та взаємодія національного, міжнародного і права ЄС	Лекція	ПРН 2, 8, 11, 14, 15, 16, 19	0
1	Тема 8	Семінар	ПРН 2, 8, 11, 14, 15, 16, 19	2
5	Тема 8	Самостійна робота	ПРН 2, 8, 11, 14, 15, 16, 19	0
2	Тема 9. Трансформація правових систем в умовах глобалізації, цифровізації та сучасних криз	Лекція	ПРН 2, 8, 14, 15, 16, 19	0
2	Тема 9	Семінар	ПРН 2, 8, 14, 15, 16, 19	4
6	Тема 9	Самостійна робота	ПРН 2, 8, 14, 15, 16, 19	0
2	**Тема 9**	**Індивідуально-консультаційна робота**	**ПРН 2, 8, 11, 14, 15, 16, 19**	**7**
	Теми 5–9	Проміжний модульний контроль	ПРН 2, 8, 11, 14, 15, 16, 19	5
46	Усього за змістовим модулем II			28

Години	Тема	Форма заняття та діяльності	Результати навчання	Максимальна кількість балів
	Комп'ютерне тестування на платформі дистанційного навчання ДПУ MOODLE			**5**
	Підсумковий модульний контроль у формі екзамену			50
90	Усього за курсом			100

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль І. Національна та міжнародна правові системи: сучасні доктрини

Тема 1. Правова система: поняття, структура та сучасні концепції

План лекційного заняття:

1. Поняття правової системи в сучасній юридичній науці. Співвідношення категорій «правова система», «система права», «законодавство», «правопорядок» і «правова культура».
2. Структура правової системи: нормативний, інституційний, функціональний, ідеологічний та комунікативний елементи.
3. Типологізація правових систем і правових сімей: критерії, методологічні можливості та обмеження сучасних класифікацій.
4. Романо-германська, англо-американська, релігійні, традиційні та змішані правові системи: системоутворюючі ознаки.
5. Конвергенція, гібридизація, правова акультурація та рецепція як сучасні процеси трансформації правових систем.

План семінарського заняття:

1. Правова система як категорія загальної теорії права: основні наукові підходи до визначення.
2. Співвідношення понять «правова система», «система права» та «правопорядок».
3. Критерії класифікації сучасних правових систем і правових сімей.
4. Конвергенція романо-германської та англо-американської правових традицій.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Підготувати порівняльну таблицю двох правових систем за критеріями: джерела права, структура права, роль суду, правотворчість, юридична професія та правова культура.
2. Опрацювати сучасні публікації 2018–2023 рр. щодо поняття правової системи та сформулювати власне робоче визначення цієї категорії.

Питання для самоконтролю:

1. Які ознаки дозволяють відмежувати правову систему від системи права?
2. Які структурні елементи правової системи є визначальними для її ідентичності?
3. Які критерії використовуються для типологізації правових систем?
4. У чому проявляється конвергенція різних правових традицій?
5. Які чинники зумовлюють формування змішаних правових систем?

Рекомендована література:

Основна: [1]; [2]; [3]; [4].
Допоміжна: [1]; [2]; [4]; [8]; [9].
Інформаційні ресурси Інтернет: [1]; [2]; [3].
Міжнародні видання: [1].
Монографії: [1]; [2].

Тема 2. Національні правові системи у сучасному міжнародному правопорядку

План лекційного заняття:

1. Національна правова система як форма організації внутрішньодержавного правопорядку та інструмент реалізації державного суверенітету.
2. Взаємозалежність національних правових систем: інтернаціоналізація, рецепція, гармонізація, уніфікація та взаємне визнання.
3. Конституційні моделі відкритості національних правових систем до міжнародного права.
4. Правова система України у європейському правовому просторі: напрями європеїзації та адаптації до acquis ЄС.
5. Національна правова і конституційна ідентичність та межі правової інтеграції.

План семінарського заняття:

1. Автономія національної правової системи та міжнародні зобов'язання держави: межі взаємовпливу.
2. Конституційні моделі статусу міжнародного права у правових системах європейських держав.
3. Європеїзація української правової системи: нормативний, інституційний і правозастосовний виміри.
4. Національна конституційна ідентичність у контексті міжнародної та європейської інтеграції.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Проаналізувати конкретний приклад зміни законодавства України під впливом міжнародного або європейського зобов'язання та визначити механізм трансформації правової системи.
2. Порівняти статус міжнародних договорів у конституціях України та двох держав-членів ЄС.

Питання для самоконтролю:

1. Якими ознаками характеризується національна правова система як цілісний правопорядок?
2. Як міжнародні зобов'язання впливають на законодавство та правозастосування держав?
3. У чому різниця між гармонізацією, уніфікацією та рецепцією права?
4. Які особливості європеїзації правової системи України?
5. Що означає концепція національної конституційної ідентичності?

Рекомендована література:

Основна: [1]; [3]; [4]; [7].
Допоміжна: [3]; [4]; [5]; [8].
Інформаційні ресурси Інтернет: [1]; [2]; [8]; [14].
Міжнародні видання: [1]; [5].
Монографії: [1]; [2].

Тема 3. Міжнародна правова система та сучасний міжнародний правопорядок

План лекційного заняття:

1. Поняття міжнародної правової системи: доктринальні підходи до її суб'єктного, нормативного та інституційного складу.
2. Особливості міжнародної правотворчості та правозастосування в умовах відсутності централізованої законодавчої і виконавчої влади.
3. Системність міжнародного права: принципи, норми jus cogens, зобов'язання erga omnes та ієрархічні елементи міжнародного правопорядку.
4. Фрагментація міжнародного права, спеціальні режими, lex specialis і системна інтеграція.
5. Міжнародні організації та міжнародні суди як інституційні елементи сучасного міжнародного правопорядку.

План семінарського заняття:

1. Чи є міжнародне право самостійною правовою системою: критерії системності та контраргументи.
2. Фрагментація міжнародного права: загроза єдності чи функціональна спеціалізація міжнародного правопорядку?
3. Jus cogens та erga omnes як елементи нормативної ієрархії міжнародного права.
4. Роль міжнародних судів у підтриманні системної узгодженості міжнародного права.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Проаналізувати Висновки Дослідницької групи Комісії міжнародного права ООН щодо фрагментації міжнародного права та підготувати схему механізмів подолання колізій між міжнародно-правовими режимами.

2. На прикладі одного міжнародно-правового режиму визначити його зв'язок із загальним міжнародним правом.

Питання для самоконтролю:

1. Які елементи формують міжнародну правову систему?
2. У чому полягають особливості міжнародної правотворчості порівняно з національною?
3. Які механізми забезпечують єдність міжнародного права?
4. Що таке фрагментація міжнародного права?
5. Як принцип системної інтеграції використовується для узгодження міжнародно-правових норм?

Рекомендована література:

Основна: [5]; [6].
Допоміжна: [6].
Інформаційні ресурси Інтернет: [4]; [5]; [9]; [15].
Міжнародні видання: [2]; [3]; [4].
Монографії: [2].

Тема 4. Співвідношення міжнародного та національного права: сучасні доктрини

План лекційного заняття:

1. Класичні моністичні та дуалістичні концепції співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права та їх сучасне переосмислення.
2. Примат міжнародного права, верховенство конституції та проблема нормативної ієрархії у відкритих правових системах.
3. Конституційний і правовий плюралізм як сучасні моделі взаємодії правопорядків.
4. Колізії між міжнародними зобов'язаннями і нормами національного права: міжнародно-правові та конституційно-правові наслідки.
5. Особливості співвідношення міжнародного і національного права в Україні: Конституція України, міжнародні договори та судова практика.

План семінарського заняття:

1. Монізм, дуалізм чи правовий плюралізм: яка концепція найбільш адекватно пояснює сучасну взаємодію правових систем?
2. Примат міжнародного права і верховенство конституції: можливі моделі узгодження.
3. Конституційні суди як «посередники» між міжнародним і національним правопорядками.
4. Розв'язання колізій між міжнародним договором та актом національного законодавства України.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Підготувати порівняльний огляд підходів конституційних судів трьох європейських держав до співвідношення конституції, права ЄС та міжнародного права.
2. Скласти логічну модель розв'язання колізії «міжнародне зобов'язання – закон – конституція» з урахуванням міжнародно-правових наслідків.

Питання для самоконтролю:

1. У чому полягає відмінність між монізмом і дуалізмом?
2. Які аргументи лежать в основі теорії примату міжнародного права?
3. Що таке конституційний плюралізм?
4. Як міжнародне право оцінює посилання держави на внутрішнє право як підставу невиконання договору?
5. Які особливості співвідношення міжнародного та національного права закріплені у Конституції України?

Рекомендована література:

Основна: [4]; [5]; [6]; [7].
Допоміжна: [5]; [7].

Інформаційні ресурси Інтернет: [10]; [11]; [12]; [14].
Міжнародні видання: [2]; [3]; [5].
Монографії: [1]; [2].

Змістовий модуль ІІ. Механізми взаємодії національних та міжнародної правової системи

Тема 5. Імплементація норм міжнародного права в національні правові системи

План лекційного заняття:

1. Поняття і юридична природа імплементації міжнародно-правових норм. Національний та міжнародний рівні імплементаційного механізму.
2. Форми і способи імплементації: інкорпорація, трансформація, рецепція, відсилання, адаптація та гармонізація.
3. Самовиконувані та несамовиконувані міжнародні норми. Критерії безпосередньої дії.
4. Інституційний механізм імплементації: роль парламенту, уряду, судів та інших органів держави.
5. Ефективність імплементації і міжнародно-правова відповідальність держави за невиконання зобов'язань.

План семінарського заняття:

1. Порівняння механізмів імплементації міжнародного права в Україні та окремих європейських державах.
2. Критерії самовиконуваності міжнародного договору та межі його прямої дії.
3. Гармонізація законодавства України з acquis ЄС як специфічний механізм взаємодії правових систем.
4. Наслідки неналежної імплементації міжнародного зобов'язання для держави.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Підготувати аналітичну таблицю «міжнародна норма – спосіб імплементації – національний акт – орган виконання – правозастосовна практика» на прикладі одного міжнародного договору України.
2. Проаналізувати один випадок, у якому міжнародний орган констатував проблему національної імплементації міжнародного зобов'язання.

Питання для самоконтролю:

1. Що охоплює поняття імплементації міжнародно-правових норм?
2. Чим трансформація відрізняється від інкорпорації та рецепції?
3. Які міжнародно-правові норми можуть бути самовиконуваними?
4. Які органи держави забезпечують імплементацію міжнародних зобов'язань?
5. Які наслідки має неналежна імплементація міжнародного права?

Рекомендована література:

Основна: [5]; [6]; [7].
Допоміжна: [6]; [7].
Інформаційні ресурси Інтернет: [1]; [11]; [12]; [13]; [14].
Міжнародні видання: [2]; [3]; [5].
Монографії: [1]; [2].

Тема 6. Міжнародні договори та їх місце в національних правових системах

План лекційного заняття:

1. Міжнародний договір як джерело міжнародного права і нормативний елемент національного правопорядку.
2. Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 р.: pacta sunt servanda, добросовісне виконання та заборона посилання на внутрішнє право.

3. Укладення, набрання чинності, виконання, тлумачення, зміна та припинення міжнародних договорів.
4. Місце міжнародних договорів у національних правових системах: конституційні моделі та проблема пріоритету договору над законом.
5. Застосування міжнародних договорів національними судами та проблема прямої дії договірних норм.

План семінарського заняття:

1. Статус міжнародного договору в правовій системі України.
2. Статті 26, 27 і 46 Віденської конвенції 1969 р. та їх значення для співвідношення міжнародного і внутрішнього права.
3. Пряма дія міжнародних договорів: критерії та судова практика.
4. Застереження до міжнародних договорів і їх вплив на національне правозастосування.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Проаналізувати рішення національного суду України, у якому безпосередньо застосовано норму міжнародного договору, та визначити місце договору в аргументації суду.
2. Порівняти конституційні положення про міжнародні договори в Україні та двох іноземних державах.

Питання для самоконтролю:

1. Які принципи визначають виконання міжнародних договорів?
2. Чому держава не може посилатися на внутрішнє право як виправдання невиконання договору?
3. Яке місце ратифікованих міжнародних договорів у правовій системі України?
4. Що означає пряма дія договірної норми?
5. Які проблеми можуть виникати при застосуванні міжнародного договору національним судом?

Рекомендована література:

Основна: [5]; [6].
Допоміжна: [7].
Інформаційні ресурси Інтернет: [1]; [10]; [11]; [12].
Міжнародні видання: [2]; [3]; [4].
Монографії: [2].

Тема 7. Судова практика як механізм взаємодії міжнародної та національних правових систем

План лекційного заняття:

1. Міжнародна судова практика у системі джерел і допоміжних засобів визначення міжнародного права.
2. Практика Міжнародного Суду ООН, Європейського суду з прав людини та Суду Європейського Союзу: різні моделі впливу на національні правопорядки.
3. Судовий діалог, взаємне цитування та transjudicial communication як механізми взаємодії правових систем.
4. Практика ЄСПЛ у правовій системі України: нормативне підґрунтя, застосування судами та виконання рішень.
5. Судовий прецедент, jurisprudence constante та правові позиції в умовах зближення правових сімей.

План семінарського заняття:

1. Міжнародна судова практика як чинник розвитку національного права.
2. Правові наслідки рішень ЄСПЛ для законодавства і судової практики України.
3. Судовий діалог між міжнародними, наднаціональними та національними судами.
4. Прецедентні елементи у континентальній правовій традиції та їх співвідношення з принципом правової визначеності.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Підготувати case note щодо рішення міжнародного суду, зосередивши увагу на його впливі на національне законодавство або судову практику.
2. Проаналізувати одну постанову Верховного Суду України, у якій використано Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику ЄСПЛ.

Питання для самоконтролю:

1. Яке значення мають рішення міжнародних судів для розвитку міжнародного права?
2. Які механізми забезпечують вплив практики ЄСПЛ на правову систему України?
3. Що таке судовий діалог?
4. Чим прецедент відрізняється від правової позиції та jurisprudence constante?
5. Які проблеми виникають під час виконання міжнародних судових рішень у національному правопорядку?

Рекомендована література:

Основна: [5]; [6]; [7].
Допоміжна: [3].
Інформаційні ресурси Інтернет: [2]; [3]; [5]; [6]; [7]; [13].
Міжнародні видання: [2]; [5].
Монографії: [2].

Тема 8. Європейська правова інтеграція та взаємодія національного, міжнародного і права ЄС

План лекційного заняття:

1. Право Європейського Союзу як автономний наднаціональний правопорядок: принципи прямої дії, примату та ефективності.
2. Взаємодія права ЄС, міжнародного права та національного права держав-членів: багаторівнева правова система.
3. Конституційний плюралізм, національна ідентичність і межі примату права ЄС.
4. Угода про асоціацію між Україною та ЄС як правова основа зближення правових систем.
5. Адаптація законодавства України до acquis ЄС та значення практики Суду ЄС для євроінтеграційних процесів.

План семінарського заняття:

1. Автономія права ЄС і співвідношення з міжнародним та національним правом.
2. Принципи прямої дії та примату права ЄС у практиці Суду ЄС.
3. Національна конституційна ідентичність і межі європейської правової інтеграції.
4. Угода про асоціацію та адаптація законодавства України до acquis ЄС.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Підготувати аналітичну схему «право ЄС – міжнародне право – національне право» на прикладі одного інституту або сфери регулювання.
2. Проаналізувати одне рішення Суду ЄС, що стосується примату, прямої дії або автономії права ЄС, та визначити його системне значення.

Питання для самоконтролю:

1. Які ознаки характеризують автономність правопорядку Європейського Союзу?
2. У чому полягають принципи прямої дії та примату права ЄС?
3. Що означає конституційний плюралізм у праві ЄС?
4. Яке значення Угоди про асоціацію для правової системи України?
5. Які механізми забезпечують адаптацію українського законодавства до acquis ЄС?

Рекомендована література:

Основна: [1]; [6]; [7].
Допоміжна: [3]; [5].
Інформаційні ресурси Інтернет: [7]; [8]; [14]; [16].

Міжнародні видання: [5].
Монографії: [1]; [2].

Тема 9. Трансформація правових систем в умовах глобалізації, цифровізації та сучасних криз

План лекційного заняття:

1. Глобалізація права і транснаціоналізація правового регулювання: основні доктринальні підходи та вплив на національні правопорядки.
2. Конституціоналізація міжнародного права, глобальне врядування та нові форми нормативної взаємодії.
3. Вплив збройних конфліктів, надзвичайних станів, міграційних, економічних та екологічних криз на стійкість правових систем.
4. Цифровізація, штучний інтелект і нові технології як чинники зміни джерел права, правотворчості та правозастосування.
5. Трансформація правової системи України в умовах воєнного стану та європейської інтеграції.
6. Перспективи розвитку взаємодії міжнародної, європейської та національних правових систем.

План семінарського заняття:

1. Глобалізація і державний суверенітет: трансформація чи втрата регулятивної автономії?
2. Стійкість правових систем у період надзвичайних ситуацій та збройних конфліктів.
3. Цифровізація та штучний інтелект: виклики для класичних джерел права і правозастосування.
4. Тенденції трансформації правової системи України в умовах європейської інтеграції та сучасних криз.

Індивідуально-консультаційна робота:

1. Підготувати індивідуальну науково-аналітичну роботу на тему «Трансформація правової системи України під впливом міжнародного та європейського права» (на прикладі обраної сфери правового регулювання). У роботі визначити міжнародно-правовий або європейський чинник трансформації, відповідні нормативні джерела, механізм імплементації чи адаптації, зміни у національному законодавстві та/або судовій практиці, проблеми взаємодії правових систем і сформулювати науково обґрунтовані пропозиції.
2. Під час індивідуальної консультації представити структуру дослідження, обґрунтувати джерельну базу та метод аналізу, а також захистити власні висновки щодо системного характеру досліджуваних змін.

Самостійна робота здобувачів вищої освіти:

1. Підготувати науковий прогноз щодо одного напряму трансформації правової системи України під впливом європейської інтеграції, глобалізації, цифровізації або сучасних криз.
2. Скласти карту ризиків і можливостей взаємодії національного, міжнародного та європейського правопорядків у вибраній сфері правового регулювання.

Питання для самоконтролю:

1. Що означає глобалізація права?
2. Як сучасні кризи впливають на стійкість національних і міжнародної правових систем?
3. Які правові виклики породжують цифровізація та штучний інтелект?
4. Як змінюється співвідношення державного суверенітету і транснаціонального регулювання?
5. Які напрями трансформації правової системи України є визначальними в умовах європейської інтеграції?

Рекомендована література:

Основна: [1]; [3]; [4]; [7].
Допоміжна: [4]; [5]; [6]; [8]; [9].

Інформаційні ресурси Інтернет: [1]; [2]; [7]; [8]; [14]; [16].
Міжнародні видання: [1]; [3]; [4]; [5].
Монографії: [1]; [2].

4. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Оцінювання результатів навчання здійснюється за 100-бальною шкалою з урахуванням роботи на семінарських заняттях, проміжного модульного контролю, індивідуально-консультаційної роботи, комп'ютерного тестування та підсумкового контролю у формі екзамену. Критерії спрямовані на перевірку не лише відтворення навчального матеріалу, а й здатності здобувача аналізувати взаємодію правових систем, працювати з міжнародно-правовими та національними джерелами, судовою практикою і формулювати власні науково обґрунтовані висновки.

Таблиця 4.1. Критерії оцінювання роботи здобувачів вищої освіти на семінарських заняттях

Критерії оцінювання	Кіл-ть балів
В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно, самостійно та аргументовано його викладає; системно характеризує міжнародну та національні правові системи, коректно застосовує міжнародно-правові й національні джерела, аналізує судову практику, порівнює доктринальні підходи та формулює самостійні науково обґрунтовані висновки.	4
Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає, правильно визначає основні механізми взаємодії правових систем і застосовує джерела, однак окремі висновки потребують глибшої аргументації або ширшого використання доктрини та практики.	3
В цілому володіє навчальним матеріалом і відтворює основні положення, але аналіз має переважно описовий характер; допускаються окремі суттєві неточності у визначенні співвідношення міжнародного та національного права або механізмів імплементації.	2
Фрагментарно володіє матеріалом, поверхово розкриває питання, допускає суттєві юридичні неточності, не може належно аргументувати взаємозв'язки між правовими системами або застосувати релевантні джерела.	1
Не володіє навчальним матеріалом у достатньому обсязі, не розкриває зміст питання, не використовує правові джерела або відсутня відповідь.	0

Критерії оцінювання проміжної модульної контрольної роботи

Проміжний модульний контроль проводиться після завершення кожного змістового модуля. Максимальна кількість балів за одну модульну контрольну роботу – 5. Завдання перевіряють здатність здобувача застосовувати теоретичні положення до проблем взаємодії міжнародної та національних правових систем, аргументовано працювати з правовими джерелами та судовою практикою.

Таблиця 4.2. Розподіл балів за модульну контрольну роботу

Вид завдання	Максимальна кількість балів за виконання
Теоретико-аналітичне питання	2

Вид завдання	Максимальна кількість балів за виконання
Проблемно-аналітичне / тестове завдання	3
Всього	**5**

Критерії оцінювання індивідуально-консультаційної роботи

Індивідуально-консультаційна робота оцінюється за якістю наукової постановки проблеми, коректністю добору міжнародно-правових і національних джерел, здатністю простежити системний вплив міжнародної судової практики на національний правопорядок, логічністю аргументації, самостійністю висновків та якістю презентації результатів.

Таблиця 4.3. Критерії оцінювання індивідуально-консультаційної роботи

Кіл-ть балів	Критерії оцінювання
7	Робота містить чітко сформульовану проблему, належну джерельну базу, послідовний аналіз міжнародного судового рішення та його впливу на національну правову систему, самостійні висновки; результати структуровано презентовано та аргументовано під час консультації.
5	Робота виконана послідовно та спирається на належні джерела, але окремі елементи системного аналізу, причинно-наслідкові зв'язки або авторські висновки потребують додаткового обґрунтування.
0	Робота не виконана або не містить належного аналізу міжнародних і національних джерел, самостійних висновків та презентації результатів.

Підсумкове оцінювання

Підсумкова оцінка формується як сума балів за роботу протягом семестру та екзамен. До семестрового контролю допускається здобувач, який виконав передбачені робочою програмою види робіт. Екзамен оцінюється максимально у 50 балів і передбачає перевірку системного розуміння дисципліни, уміння здійснювати доктринальне тлумачення міжнародно-правових актів та аналізувати взаємодію міжнародної і національних правових систем.

Таблиця 4.4. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за національною шкалою
Сума балів за 100-бальною шкалою	**Оцінка в ЄКТС**	**Значення оцінки ЄКТС**	**Екзамен, курсова робота, практика**	**Залік**
90–100	A	відмінно	відмінно	зараховано
80–89	B	дуже добре	добре	зараховано
70–79	C	добре	добре	зараховано
60–69	D	задовільно	задовільно	зараховано
50–59	E	достатньо	задовільно	зараховано
35–49	FX	незадовільно – необхідна додаткова робота	незадовільно	не зараховано

Сума балів за 100-бальною шкалою	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за національною шкалою
0–34	F	незадовільно – необхідне повторне вивчення дисципліни	незадовільно	не зараховано

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Оцінювання результатів навчання здійснюється за допомогою усного та письмового опитування, проблемних дискусій, порівняльного аналізу правових систем, case-study міжнародної та національної судової практики, аналізу міжнародних договорів і конституційних положень, підготовки аналітичних записок і правових висновків, модульних контрольних робіт, комп'ютерного тестування в системі MOODLE, індивідуально-консультаційного дослідження та підсумкового контролю у формі екзамену.

Для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня пріоритет має оцінювання здатності системно інтерпретувати взаємодію міжнародного, європейського та національного правопорядків, розрізняти доктринальні моделі їх співвідношення, встановлювати механізми імплементації і трансформації права, критично оцінювати судову практику та формулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення національної правової системи.

6. ФОРМИ ТА ПИТАННЯ ПОТОЧНОГО ТА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

Поточний контроль проводиться у формі усного та письмового опитування, участі у наукових дискусіях, виконання аналітичних завдань, модульних контрольних робіт, індивідуально-консультаційної роботи та комп'ютерного тестування. Екзамен передбачає теоретико-аналітичне питання та проблемне завдання, що потребує застосування міжнародно-правових і національних джерел.

6.1. Перелік питань до поточного контролю

Змістовий модуль І

1. Поняття правової системи та її співвідношення із системою права і правопорядком.
2. Структурні елементи правової системи.
3. Критерії типологізації сучасних правових систем.
4. Романо-германська правова сім'я: джерела та структура права.
5. Англо-американська правова сім'я та роль судового прецеденту.
6. Релігійні, традиційні та змішані правові системи.
7. Конвергенція і гібридизація правових систем.
8. Національна правова система як форма внутрішньодержавного правопорядку.
9. Міжнародні зобов'язання як чинник розвитку національного права.
10. Європеїзація національних правових систем.
11. Правова система України в умовах європейської інтеграції.
12. Національна конституційна ідентичність і правова інтеграція.
13. Поняття та елементи міжнародної правової системи.
14. Особливості міжнародної правотворчості та правозастосування.
15. Системність міжнародного права і міжнародний правопорядок.
16. *Jus cogens* та зобов'язання *erga omnes* у структурі міжнародної правової системи.
17. Фрагментація міжнародного права і спеціальні правові режими.
18. *Lex specialis* та системна інтеграція.
19. Класичний монізм у теорії співвідношення міжнародного та національного права.
20. Дуалістичні концепції співвідношення правових систем.
21. Конституційний та правовий плюралізм.
22. Примат міжнародного права і верховенство конституції.
23. Колізії міжнародного та національного права і способи їх вирішення.

Змістовий модуль ІІ

24. Поняття та рівні імплементації міжнародно-правових норм.
25. Інкорпорація, трансформація, рецепція та відсилання.
26. Самовиконувані міжнародно-правові норми.
27. Інституційний механізм імплементації міжнародного права.
28. Гармонізація законодавства України з *acquis* ЄС.
29. Міжнародно-правові наслідки неналежної імплементації.
30. Міжнародний договір як елемент міжнародної та національної правових систем.
31. *Pacta sunt servanda* та стаття 27 Віденської конвенції 1969 р.
32. Місце міжнародних договорів у правовій системі України.
33. Пряма дія міжнародного договору.
34. Застосування міжнародних договорів національними судами.
35. Міжнародна судова практика як механізм взаємодії правових систем.
36. Практика ЄСПЛ у правовій системі України.
37. Міжнародний Суд ООН і вплив його рішень на національні правопорядки.
38. Суд ЄС і автономія правового порядку Європейського Союзу.
39. Судовий діалог та взаємне цитування судових рішень.
40. Судовий прецедент і правові позиції у сучасних правових системах.
41. Виконання міжнародних судових рішень.
42. Глобалізація права та транснаціоналізація правового регулювання.
43. Конституціоналізація міжнародного права.
44. Право ЄС як автономна правова система.
45. Вплив сучасних криз на трансформацію правових систем.
46. Цифровізація та нові технології як чинник трансформації правопорядків.
47. Перспективи взаємодії міжнародної та національної правових систем України.

6.2. Перелік питань до підсумкового контролю

1. Правова система як категорія юридичної науки: поняття, ознаки та функції.
2. Система права, правова система і правопорядок: співвідношення категорій.
3. Методологічні підходи до структури правової системи.
4. Типологізація сучасних правових систем: основні критерії.
5. Романо-германська правова сім'я: джерела, структура і тенденції розвитку.
6. Англо-американська правова сім'я: прецедент, статутне право та роль суду.
7. Змішані правові системи і правова конвергенція.
8. Правова акультурація, рецепція та дифузія правових моделей.
9. Національна правова система і державний суверенітет.
10. Інтернаціоналізація внутрішньодержавного права.
11. Конституційні моделі відкритості національних правових систем до міжнародного права.
12. Європеїзація правової системи України.
13. Національна конституційна ідентичність у контексті міжнародної та європейської інтеграції.
14. Міжнародна правова система: поняття, суб'єкти, джерела та інститути.
15. Децентралізований характер міжнародної правотворчості та правозастосування.
16. Міжнародний правопорядок як системна категорія.
17. Ієрархічні елементи міжнародної правової системи.
18. Фрагментація міжнародного права: причини, прояви та наслідки.
19. *Lex specialis* і системна інтеграція міжнародного права.
20. Моністичні теорії співвідношення міжнародного і національного права.
21. Дуалістичні теорії співвідношення міжнародного і національного права.
22. Правовий та конституційний плюралізм.
23. Примат міжнародного права: зміст і межі доктрини.
24. Верховенство конституції та міжнародні зобов'язання держави.
25. Колізії міжнародного та національного права: міжнародно-правові наслідки.
26. Співвідношення міжнародного та національного права в Україні.

27. Поняття імплементації міжнародно-правових норм.
28. Форми та способи імплементації міжнародного права.
29. Самовиконувані й несамовиконувані міжнародні договори.
30. Інституційний механізм імплементації міжнародних зобов'язань в Україні.
31. Адаптація і гармонізація законодавства України з правом ЄС.
32. Міжнародно-правова відповідальність за невиконання зобов'язань та її вплив на національну правову систему.
33. Міжнародний договір у системі джерел міжнародного права.
34. Віденська конвенція 1969 р. і взаємодія міжнародного та внутрішнього права.
35. Місце міжнародних договорів у національних правових системах.
36. Міжнародні договори у правовій системі України.
37. Пряма дія міжнародних договорів і критерії самовиконуваності.
38. Застосування міжнародних договорів національними судами.
39. Міжнародна судова практика як фактор розвитку міжнародного і національного права.
40. Практика ЄСПЛ як джерело правозастосування в Україні.
41. Роль Міжнародного Суду ООН у формуванні міжнародно-правових позицій держав.
42. Суд Європейського Союзу та автономія права ЄС.
43. Судовий діалог у сучасному міжнародному та європейському правопорядку.
44. Прецедент і *jurisprudence constante* у різних правових системах.
45. Виконання міжнародних судових рішень у національних правопорядках.
46. Глобалізація та транснаціоналізація права.
47. Конституціоналізація міжнародного права та глобальне врядування.
48. Європейська правова інтеграція і трансформація національних правових систем.
49. Вплив збройних конфліктів, надзвичайних станів та глобальних криз на правові системи.
50. Цифровізація, штучний інтелект і трансформація правотворчості та правозастосування.
51. Тенденції розвитку взаємодії міжнародної, європейської та національної правових систем України.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Петришин О. В., Зінченко О. В. Правова карта сучасного світу : навч. посіб. Харків : Право, 2018. 508 с.
2. Порівняльне правознавство : хрестоматія для юридичних факультетів і закладів вищої освіти : навч. посіб. / уклад.: О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов. 2-ге вид., змін. Харків : Право, 2019. 1024 с.
3. Петришин О. В., Зінченко О. В., Лук'янов Д. В. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. 4-те вид., змін. та допов. Харків : Право, 2021. 164 с.
4. Чернецька О. В., Шилінгов В. С. Правова система суспільства: загально-теоретичне дослідження. Проблеми публічного та приватного права : колективна монографія / за заг. ред. Н. В. Мішиної. Львів-Торунь : Ліга-Прес, 2021. С. 66–91. DOI: https://doi.org/10.36059/978-966-397-237-4-3.
5. Мицик В. В., Бурменський М. В., Буткевич О. В. та ін. Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. / за ред. В. В. Мицика. Харків : Право, 2019. Т. 1. Основи теорії. 416 с.
6. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручник. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2020. 544 с.
7. Право Європейського Союзу : підручник / за ред. Р. А. Петрова. 10-те вид., змін. і допов. Харків : Право, 2021. 484 с.

Допоміжна

1. Кучук А. М. «Правова система» і «legal system» у дослідженнях вітчизняних і зарубіжних учених. Науковий вісник Сіверщини. Серія: Право. 2018. № 1 (3). С. 9–17. DOI: https://doi.org/10.32755/sjlaw.2018.01.009.
2. Лук'янов Д. Правова система: поняття та різноманітність у сучасному світі. Право України. 2019. № 3. С. 158–176. DOI: https://doi.org/10.33498/louu-2019-03-158.
3. Андрійченко О., Чернецька О. Практика Європейського суду з прав людини у здійсненні правосуддя. Підприємництво, господарство і право. 2019. № 4. С. 284–288.
4. Чернецька О., Шилінгов В. Сучасні підходи до розуміння форми держави. Law, State. Technology. 2021. № 3. С. 20–30. DOI: https://doi.org/10.32782/LST/2021-3-4.
5. Чернецька О. В. Конституціоналізм і Конституція України: окремі аспекти співвідношення. Ірпінський юридичний часопис. 2023. Вип. 1 (10). С. 37–44. DOI: 10.33244/2617-4154.1(10).2023.37-44.
6. Чернецька О. В. Міжнародно-правова відповідальність та міжнародно-правові санкції : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, 25 травня 2022 р. Ірпінь : Державний податковий університет, 2022. С. 246–249.
7. Антименюк В. О., Ходорковська О. А. Деякі аспекти імплементації норм міжнародного права у право України. 75-а річниця ООН – сучасний стан та розвиток міжнародного права : збірник матеріалів Всеукраїнської наукової студентської конференції (Одеса, 30 листопада 2020 р.). Одеса : Гельветика, 2020. С. 5–7.
8. Харитонов Є. О., Харитонова О. І. Лабільність правових систем як чинник правової акультурації. Право України. 2019. № 3. С. 177–194.
9. Оніщенко Н. М. Порівняльно-правові дослідження: прагматичний контекст. Право України. 2019. № 3, С. 195–205.

Інформаційні ресурси Інтернет

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/.
2. Офіційний веб-сайт Конституційного Суду України. URL: https://ccu.gov.ua/.
3. Офіційний веб-сайт Верховного Суду. URL: https://supreme.court.gov.ua/.
4. Офіційний веб-сайт Організації Об'єднаних Націй. URL: https://www.un.org/.
5. Офіційний веб-сайт Міжнародного Суду ООН. URL: https://www.icj-cij.org/.
6. HUDOC – база практики Європейського суду з прав людини. URL: https://hudoc.echr.coe.int/.
7. Офіційний веб-сайт Суду Європейського Союзу (CURIA). URL: https://curia.europa.eu/.

8. EUR-Lex – доступ до права Європейського Союзу. URL: https://eur-lex.europa.eu/.
9. International Law Commission. Офіційний веб-сайт. URL: https://legal.un.org/ilc/.
10. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text.
11. Конституція України від 28.06.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text.
12. Про міжнародні договори України : Закон України від 29.06.2004 № 1906-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15#Text.
13. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23.02.2006 № 3477-IV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text.
14. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text.
15. International Law Commission. Fragmentation of International Law: Difficulties Arising from the Diversification and Expansion of International Law. Report of the Study Group, 2006. URL: https://legal.un.org/ilc/documentation/english/a_cn4_l682.pdf.
16. European Commission for Democracy through Law (Venice Commission). URL: https://www.venice.coe.int/.

Міжнародні видання

1. Reimann M., Zimmermann R. (eds.). The Oxford Handbook of Comparative Law. 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2019. DOI: https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198810230.001.0001.
2. Crawford J. Brownlie's Principles of Public International Law. 9th ed. Oxford : Oxford University Press, 2019. 785 p.
3. Klabbers J. International Law. 3rd ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2021. 412 p.
4. Shaw M. N. International Law. 9th ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2021. 98 p.
5. Craig P., de Búrca G. EU Law: Text, Cases, and Materials. 7th ed. Oxford : Oxford University Press, 2020. 1264 p.

Монографії

1. Національна правова система в умовах глобалізації: чинники реформування та оновлення / Ю. С. Шемшученко, О. В. Скрипнюк, Н. М. Оніщенко та ін. Київ : Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2019. 108 с.
2. Правова наука України: сучасний стан, виклики та перспективи розвитку : монографія / редкол.: О. В. Петришин (голова редкол.), В. А. Журавель, Н. С. Кузнєцова та ін. Харків : Право, 2021. 680 с.

8. ЛИСТ МОНІТОРИНГУ ТА ДОДАТКИ

ЛИСТ ОНОВЛЕННЯ ТА ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РОЗГЛЯНУТО ТА СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри
від ____ 20___ №___

Навчальний рік	Дата засідання кафедри - розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Підпис гаранта ОП